

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

ВСТУП

Виховання – процес безперервний. Нагромадження нових знань, зміна або зміцнення поглядів, переконань, звичок відбувається постійно. При цьому поведінка особистості, її ставлення до оточення, її діяльність обумовлюються тими порівняно стійкими якостями, що з'явилися у неї як наслідок соціальних умов, виховних впливів, досвіду і стали основою її характеру.

Завдання учителя – відкрити, захопити і спрямувати кожного учня на цікавий, змістовний особистісно і суспільно корисний шлях самовдосконалення.

Відкрити учня – це означає, спираючись на його фактичний рівень знань і життєвий досвід, показати йому самого себе, закономірності та способи розвитку його сил, якостей, здібностей. Важливо переконати його в тому, що всі чесноти, як і всі недоліки, залежать від нього, рівня його свідомості і вміння будувати життя. Щоб розкрити учня, потрібно організувати його практично-предметну і особистісно-рольову діяльність у колективі.

Захопити учня – це означає викликати у нього потребу організувати себе для досягнення суспільно й особистісно значущих цілей. Потрібно ставити посильні для дитини завдання, за успішне їх виконання похвалити. Навіть невелика перемога над собою робить людину сильнішою.

Спрямувати учня на гідний змістовний, суспільно та особистісно значущий шлях, що відповідає його реальним можливостям, – означає насамперед дати йому достовірні, правдиві знання про сенс життя, його труднощі, суперечності і боротьбу, допомогти школяреві реально оцінити себе і відповідно до цього спрямовувати його інтереси, сприяти професійному самовизначенню і свідомому вибору професії.

Мета виховання завжди зумовлена суспільними умовами і потребами, вона вбирає загальнолюдський і національний ідеал виховання молодого покоління. Ефективність виховання залежить

від урахування вікових та індивідуальних особливостей особистості, взаємозв'язку колективу та особи у виховному процесі.

Успішність організації виховного процесу з класним колективом, як переконує досвід, залежить щонайперше від добре продуманого планування виховної роботи вчителя-вихователя, яке сприяє систематичності, послідовності і наступності виховного впливу на учнівський колектив, допомагає простежити і проаналізувати динаміку розвитку колективу в цілому і кожного його члена зокрема та забезпечити своєчасну корекцію виховання.¹

Головне завдання сьогоденної практики – створення виховного простору. Виховний простір – це не тільки середовище, а й духовний простір учня і педагога, це простір культури, що впливає на розвиток особистості. У ньому має бути представлений весь спектр цінностей культури і культурних форм життя. Це простір соціальних, культурних, життєвих виборів особистості, котра самореалізується у різних виховних середовищах².

---

¹ Орієнтовний зміст виховання в національній школі: Методичні рекомендації / Кол. авт. за заг. ред. Є.І. Коваленко. – К.: ІЗМН, 1996. – 136 с.

² Основні орієнтири виховання учнів 1-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України. Програма. – Тернопіль: Начальна книга – Богдан, 2010. – 80 с.

ОРІЄНТОВНА СХЕМА НАПИСАННЯ

ХАРАКТЕРИСТИКИ КЛАСНОГО КОЛЕКТИВУ

I. Загальні відомості про клас.

Склад учнів за віком і статтю.

Розвиток учнів: їх пізнавальна діяльність і успішність.

Актив класу. Його склад і характеристика. Вплив активу на організацію і зміцнення класного колективу. Неофіційний актив класу, його взаємовідносини з офіційним.

II. Згуртованість і організованість класу.

Стан дисципліни в класі і культура поведінки учнів.

Взаємини між учнями класу, наявність окремих мікрогруп.

Чи люблять учні разом проводити час у школі і поза нею? Чи товаришують хлопчики і дівчатка?

Чи є в класі кругова порука? Якщо є, то в чому вона проявляється?

Чи вболівають учні за успіхи і невдачі класу?

Чи вміють учні самостійно організовувати виконання колективних справ, розподіляти між собою обов'язки?

Чи вміють учні уважно вислуховувати один одного (на зборах, на перервах, у ході виконання різних доручень)?

Як ставляться до громадського життя класу, школи? Чи вміють підкорятися розпорядженням уповноважених осіб?

III. Громадська думка в класі.

Які вчинки своїх товаришів учні схвалюють, а які засуджують?

Як і в якій формі вони висловлюють своє схвалення чи осуд?

Чи є розбіжності між тим, що учні говорять, і тим, що роблять?

Критика і самокритика в класі.

IV. Характер товариських взаємин у класі.

Що об'єднує школярів: місце проживання, місце за партою, інтереси, спільна робота?

Де товаришують учні (в школі чи поза нею)?

Чи уважні до товаришів, чи прагнуть допомогти, в чому полягає ця допомога?

Чи вимогливі школярі до своїх друзів? Чи вміють бачити їх недоліки?

пам'яті; переважаючий тип пам'яті); розвиток мислення (розуміння в процесі засвоєння навчального матеріалу, вміння робити самостійні висновки, міра оволодіння вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати; критичність і швидкість мислення, допитливість).

4. Особливості характеру: яскраво виражені позитивні і негативні риси характеру; ставлення до праці (працьовитість, охайність, сумлінність, ретельність), до самого себе (самооцінка учня): скромний, впевнений у собі або навпаки — зарозумілий, самовпевнений, сором'язливий, відсутнє почуття особистісної гідності тощо; прояв особливостей характеру учня у процесі спілкування з іншими людьми (товариськість, замкнутість, взаємодопомога, егоїзм, чуйність, зловтішність, відвертість, правдивість, брехливість, хитрість); характерна для школяра оцінка своїх можливостей (впевненість, скромність, самовпевненість тощо); вимоги до себе та інших; вольові риси характеру (наполегливість, самостійність, ініціативність) у навчанні, праці, громадському житті, іграх; моральні риси характеру (почуття обов'язку і відповідальності, правдивість і чесність, щирість, добросовісність у виконанні обов'язків, доручень); особливості темпераменту, його вираження в емоційній сфері, працездатності, рухливості, спілкуванні.

5. Громадська діяльність та активність: ставлення до громадських доручень у класі, школі; якість їх виконання (причини пасивності і недобросовісного виконання громадських доручень); прояв громадської активності (у класі, гуртку, секції, клубі); інтерес до громадського життя країни (читання газет, перегляд телепередач, слухання радіопередач, обговорення суспільних подій з учителями і товаришами).

6. Спрямованість особистості учня і його індивідуальні особливості — інтереси: прояв інтересів до будь-якої області

знань, їх глибина, широта, активність, стійкість; переконання, ідеали, особливі здібності до будь-якого виду діяльності (до музики, малювання, техніки, організаторські тощо) і в чому вони проявляються.

7. Стосунки з колективом і ставлення до школи: ставлення до однокласників — любить їх чи байдужий, цінує їхню думку, з ким товаришує, чи бувають конфлікти з ровесниками, в чому їх причина; становище в класі — користується любов'ю, авторитетом, чим відзначається те чи інше ставлення; офіційне, неофіційне становище і місце в шкільному колективі; проведення вільного часу поза школою і сім'єю (з однокласниками, в спортивній секції, художньому гуртку тощо). Ставлення до школи — чи цінує перебування в школі. Стосунки з учителями і вихователями — чи є контакт, любить, поважає їх.

8. Загальні висновки. Найбільш характерні особливості учня, які слід врахувати при індивідуальному підході до нього. Першочергові педагогічні заходи, які потрібні для поліпшення навчання і виховання.¹

---

¹ Методичні рекомендації з педагогічної практики /Корнієнко С.М., Кодлюк Я.П., Онишків З.М., Цибулько М.Б., Дідора М.І. —Тернопіль, 2000. — 40 с.